Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Geef jongeren de groene ruimte!

Een handreiking voor ‘groene’ organisaties

Geef jongeren de groene ruimte!

Een handreiking voor ‘groene’ organisaties

Inhoudsopgave

1. Inleiding **6**

2. Effectief benaderen van jongeren **8**
2.1 Vier vuistregels 8
2.2 Drie thema's 11

3. Tips voor het werken met jongeren **13**
3.1 Benut netwerken rondom jongeren 13
3.2 Algemene do's (en dont's) 14

4. Thema 1: Jongeren en de groene ruimte **16**
4.1 Voorbeelden 17
4.2 Gouden tips voor het betrekken van jongeren bij de groene ruimte 22

5. Thema 2: Jongeren en groene duurzame ontwikkeling **23**
5.1 Voorbeelden 24
5.2 Gouden tips voor het betrekken van jongeren bij duurzaamheid 27

6. Thema 3: Kiezen voor een groene carrière door jongeren **28**
6.1 Voorbeelden 28
6.2 Gouden tips om jongeren te laten kennismaken met leren en werken in het groen 33

7. Praktische informatie en bronnen **34**

1 Inleiding

Voor wie is deze handreiking?

Deze handreiking is bedoeld als hulpmiddel en inspiratiebron voor groene organisaties (beheerders van natuurterreinen, recreatiegebieden en stedelijk groen, organisaties op het gebied van Natuur- en Milieueducatie en het groene onderwijs) die met jongeren in de leeftijdsgroep van twaalf jaar en ouder aan de slag willen.We willen groene organisaties inspireren om met (12+) jongeren activiteiten in het groen en/of over groene thema's te organiseren.

Waarom als groene organisatie met jongeren aan de slag?

Werken met jongeren is om meerdere redenen zinvol. Allereerst omdat draagvlak onder jongeren van belang is voor de toekomst van natuur, landschap en groene thema's in Nederland. Meer concreet omdat veel groene organisaties op dit moment te kampen hebben met vergrijzing van hun vrijwilligersbestand, met teruglopende leerlingaantallen of met een dreigend tekort aan werknemers. Om de nieuwe generatie te bereiken moeten groene organisaties daarom intensiever en effectiever in contact komen met jongeren. En tenslotte omdat jongeren, met hun jonge en frisse hersenen, creatief en innovatief denken en daarmee een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van nieuwe ideeën, projecten etc. Werken met jongeren is daarom vooral ook erg leuk en inspirerend.

Bron: Stichting IKL Limburg

Waarom deze handreiking?

Jongeren zijn de recreanten, vrijwilligers, consumenten, werknemers en ondernemers van de toekomst. Voor het behoud en beheer van de groene ruimte in Nederlandop de lange termijn is het daarom van belang dat jongeren er mee bekend zijn en zich er mee verbonden voelen. Ook voor jongeren zelf is de connectie met groen van belang: als ruimte om lekker te bewegen, plek om te chillen met vrienden, omgeving om in tot rust te komen en als bron van gezond en duurzaam voedsel.

Natuur, landschap en stedelijk groen vervullen op dit moment echter maar beperkt een functie in het leven van veel jongeren en op veel plaatsen maken zij er weinig gebruik van in hun vrije tijd. Ook bij groene duurzaamheidsthema's, zoals de voorziening van de maatschappij met voedsel en andere agrarische producten, voelen de meeste jongeren zich niet heel erg betrokken. Gezond eten en duurzame voedselkeuzes hebben geen hoge prioriteit. Door de onbekendheid met en lage status van de groene ruimte– zowel van onze natuur en ons landschap als van de agrarische productiefuncties – bij jongeren neemt de belangstelling voor het onderwijs in de groene sector af en staat slechts weinig jongeren een carrière in het groene werkveld voor ogen. Dit vormt een bedreiging voor de toekomst van de groene sector.

Tegelijkertijd blijkt uit gesprekken met jongeren dat zij groen wel degelijk waarderen (IPM Kidswise 2008, MOVISIE 2011, YoungWorks, 2010). Ook zijn er in de praktijk voldoende voorbeelden van projecten waar de combinatie jongeren en groen een succes is en profijt oplevert voor de betrokken jongeren, deelnemende organisaties en de groene ruimte. Het betrekken van jongeren bij de groene ruimte in en om de stad en op het platteland is nodig en zinvol. In het benutten van de aanknopingspunten om de betrokkenheid van jongeren bij de (functies van de) groene ruimte te vergroten, is een belangrijke rol weggelegd voor groene organisaties.

Wat biedt deze handreiking?

Veel jongeren hebben niet vanzelfsprekend oog en aandacht voor groen. Jongeren worden daarom door groene organisaties soms gezien als een wat lastiger doelgroep. De praktijk leert dat dit niet zo hoeft te zijn. In deze handreiking laten we zien hoe jongeren effectief betrokken kunnen worden bij drie groene thema's en werkterreinen. Voor elk werkterrein wordt met praktijkvoorbeelden en tips geïllustreerd dat jeugd en groen een succesvolle combinatie kan zijn, waarvan niet alleen jongeren maar ook groene organisaties zelf profiteren. Het werken met jongeren vraagt vooral om een andere aanpak dan het werken met professionals, volwassenen of kinderen. Belangrijke onderdelen van een effectieve jeugdaanpak zijn aansluiting op de dagelijkse leefwereld van jongeren én het actief betrekken van jongeren (jongerenparticipatie) bij de ontwikkeling en organisatie van initiatieven en activiteiten. Het betrekken van jongeren bij je organisatie en/of het organiseren van activiteiten met jongeren zal dan zeker vruchten afwerpen.

De handreiking is mogelijk gemaakt door het Programma Jeugd van het ministerie vanEconomische Zaken, Landbouw en Innovatie.Dit programma heeft ook 'Leren van Jeugd!' gemaakt, een voorbeeldenboek gemaakt waarin meer uitgebreide projectbeschrijvingen staan.

- Voorbeeldprojecten over werken met jeugd

2 Effectief benaderen van jongeren

2.1 Vier vuistregels

We onderscheiden in deze brochure vier vuistregels die centraal staan in het werken met jongeren:

Vuistregel 1: Neem het Groen van jongeren als vertrekpunt

Hoe kun je als groene organisatie jongeren betrekken bij de groene ruimte en groene thema's?
De wervingskracht van groen is beperkt. Natuur & landschap, gezond voedsel & duurzame landbouw en werken in de groene sector zijn geen vanzelfsprekend onderdeel van de belevingswereld van jongeren. Het benaderen van jongeren vanuit je eigen groene doelstellingenis daarom meestal contraproductief. Om jongeren te bereiken zul je de manier waarop je gewend bent over je activiteiten en missie te communiceren los moeten laten en op zoek gaan naar andere, meer effectieve manieren. Het helpt om over groen en natuur te communiceren via een ander thema, dat wel dicht bij de belevingswereld van jongeren staat. Culturele evenementen, outdooractiviteiten, ontspanning etc. zijn onderwerpen die jongeren wel direct aanspreken. De omslag van jouw groen naar het groen van jongeren kan voelen als het loslaten van de eigen doelstellingen. Zie het liever als het tijdelijk parkeren en 'tussen haakjes' zetten van de eigen doelstellingen om te kunnen luisteren naar en inspelen op de manieren waarop jongeren te interesseren zijn voor groene thema's.

Communiceren over groen
Gebruik bij communicatie met jongeren natuur en groen niet als op zich staande waarde. Communiceer over natuur in combinatie met onderwerpen die wel onderdeel van het leven van jongeren zijn, zoals sport (opvallen), gezondheid (er goed uit zien), sociale contacten (een plek om te chillen en te ontmoeten).

Vuistregel 2: Kennen van belangen en behoeften van jongeren essentieel

Het is zeker niet het geval dat jongeren geen enkele verbondenheid hebben met groen. Voor jongeren is de omgeving waarin zij wonen, leren, werken en ontspannen en daarmee de groene ruimte wel degelijk van belang. Op dit moment is er vanuit jongerenperspectief echter vaak sprake van een mismatch tussen de huidige inrichting en gebruiksmogelijkheden van de groene ruimte en hun eigen behoeften (rust, romantiek, chillen, bewegen etc.). Om de betrokkenheid bij groen te vergroten is het vooral nodig dat beter aangesloten wordt op de functies die groen voor jongeren vervult. Het kennen van de belangen en behoeften van jongeren, het ruimte bieden daaraan en daarop inspelen, kan veel opleveren en is noodzakelijk om te kunnen aansluiten bij hun drijfveren.

Bron: Stichting Urbanidhoeve

Dé jongere bestaat niet

Het is erg moeilijk om in algemeenheden te spreken over de relatie die jongeren hebben met groen. Dé jongere bestaat immers niet. En daarmee ook niet één manier waarop jongeren denken over natuur, milieu en duurzaamheid. De verschillen tussen jongens en meisjes van twaalf jaar en ouder, die opgroeien in de stad of op het platteland met uiteenlopende culturele achtergronden, sociaaleconomische status, opleidingsniveaus, interesses, hobby's en talenten zijn – net als bij volwassenen vaak enorm.
In deze beknopte brochure spreken we noodgedwongen vaak echter in algemene termen over jongeren. Bij het ontwikkelen van activiteiten voor jongeren is het echter aan te raden goed na te denken over de specifieke doelgroep of doelgroepen binnen de jongere doelgroep waarop je je wilt richten. Voor meer informatie hierover zie: http://www.nme.nl/sites/default/files/u6/Publicaties/YoungMentality__Duurzaamheid.pdf

Vuistregel 3: Participatie van jongeren levert veel op

Bij groene thema's die (nog) niet spelen onder de meeste jongeren, is het ook niet mogelijk om direct in te spelen op hun behoeften, die hebben ze immers (nog) niet. Dat een thema niet leeft, kan echter allerlei oorzaken hebben (bijvoorbeeld onbekendheid of een communicatiebenadering die niet werkt) en wil niet zeggen dat er niets mogelijk is. Jongeren zijn van nature ook nieuwsgierig en staan open voor veel zaken wanneer dit op de juiste manier wordt aangepakt. Directe participatie van jongeren biedt vaak mogelijkheden om hen voor thema's te interesseren en deze nieuw leven in te blazen. Vooral wanneer jongeren met jongeren communiceren over dat thema.Vanzelfsprekend kan jongerenparticipatie óók veel opleveren bij thema's waarbij jongeren zich wel op hun eigen wijze betrokken voelen maar tot nu toe onvoldoende gehoord zijn.

Bron: Wenken.nl

Welkom in de G-zone

G-Zone is een nieuwe methodiek van Stichting Alexander en Alterra om jongeren in stadswijken actief te betrekken bij participatieve groenprojecten in parken, stadstuinen en natuur in en om de stad.
In verschillende pilots hebben jongeren samen met volwassen en betrokken professionals op een eigen manier invulling geven aan hun Groene Wijk. Jongeren staan centraal en zijn medeontwikkelaars van de groene activiteiten. Belangrijke uitgangspunten van de methodiek zijn: het stimuleren van jongeren om in gesprek te gaan met buurtbewoners, wijkorganisaties en andere relevante stakeholders, het zoeken van de verbinding met andere belangen in de wijk, lokale (creatieve) professionals als aanspreekpunt voor jongeren bij ontwerp en uitvoering van projecten en ondersteuning door participatiecoaches in de wijk. Voorjaar 2012 wordt een toolbox gepresenteerd voor vrijwilligers en medewerkers van lokale informatie. Voor meer informatie: www.st-alexander.nl

Vuistregel 4: Samenwerking met andere partijen is winst
Het werken met en voor jongeren vraagt vaak om het verbreden van het blikveld en het aangaan van nieuwe samenwerkingsverbanden. Dat kunnen alle mogelijke nieuwe verbanden zijn: variërend van samenwerking tussen groene organisaties onderling (bijv. NME-organisaties en terreinbeheerders of groene onderwijsinstellingen) tot samenwerking met organisaties in andere sectoren als het welzijnswerk, het jongerenwerk, sportclubs en het reguliere onderwijs. Groene organisaties kunnen door nieuwe samenwerkingsverbanden hun werkveld vergroten, een nieuw netwerk aanboren, extra legitimiteit voor hun werk vergaren en eventueel nieuwe financieringsbronnen aanboren. Bovendien vormen andere organisaties vaak een goede ingang om de jongeren te bereiken.

2.2 Drie thema's

In deze handreiking worden drie thema's of terreinen onderscheiden waarop groene organisaties met jongeren kunnen werken. De thema's kunnen afzonderlijk als ingang dienen naar jongeren maar vaak ook gecombineerd worden in een meer integrale aanpak. De drie thema's zijn:

- Thema 1: De groene ruimte. Op dit terrein is het van belang aan te sluiten bij de functies die de groene ruime voor jongeren kan vervullen.
- Thema 2: Groene duurzame ontwikkeling, zoals duurzame voedselproductie en een gezonde leefomgeving. Hier is het vooral van belang jongeren in contact te brengen met het thema, hun nieuwsgierigheid prikkelen, en hen een visie en mening te laten vormen.
- Thema 3: Kiezen voor een groene carrière. Het effectiever benaderen en stimuleren van jongeren voor een carrière in het groen - via het groene onderwijs of als groene vrijwilliger- staat hier centraal.

De zojuist genoemde vier regels gelden voor het werk op elk van deze terreinen. In de hoofdstukken 4 tot en met 6 van deze handreiking worden voor het werken met jongeren op het terrein van respectievelijk de groene ruimte, groene duurzaamheidsthema's en kiezen voor een groene carrièreachtergronden, praktijkvoorbeelden en tips gegeven.

Bron: Ministerie van EL&I

3 Tips voor het werken met jongeren

Vanuit het Programma Jeugd van het ministerie van EL&I is in verschillende projecten ervaring opgedaan met het werken met jongeren in combinatie met groene thema's. Een aantal projecten is als praktijkvoorbeeld opgenomen in de volgende hoofdstukken. Een aantal meer algemene leerervaringen over het werken met jongeren komen in dit hoofdstuk aan de orde.

3.1 Benut netwerken rondom jongeren

Groene organisaties (m.u.v. het groene onderwijs) hebben in het algemeen weinig ervaring met jongeren en de voor jongeren aantrekkelijke activiteiten en thema's. Daarom verdient het aanbeveling om samen te werken met organisaties die wel over die expertise beschikken. Gelukkig zijn die er genoeg! Door samen te werken met organisaties die al metjongeren werken is het bovendien veel makkelijker om de doelgroep te bereiken. Jongeren heb je niet zomaar gevonden, daar heb je hulp bij nodig: een samenwerkingspartner waar jongeren al bij elkaar komen.

Intermediaire organisaties

Er zijn drie soorten organisaties die je als groene organisatie kunt benaderen:

1. Jongerenwerk: Jongerenorganisaties zijn te bereiken via buurtcentra of via een welzijnsorganisatie bij jou in de buurt (te vinden via www.welzijnnederland.nl).
2. Sportclubs/Vrijetijdsclubs: Sportorganisaties en andere verenigingen zijn altijd bekend bij de gemeente.
3. Scholen voor algemeen voortgezet onderwijs: Scholen lijken een makkelijke ingang, omdat vrijwel alle jongeren daar te vinden zijn. Het is echter niet altijd eenvoudig om aansluiting te vinden met de leerdoelen van scholen. Docenten hebben een druk programma en bepalen graag zelf hoe ze hun lessen inrichten. Vaak bestaat wel interesse in praktische activiteiten in een maatschappelijke context.Sommige groepen van jongeren zijn moeilijk enthousiast te krijgen via school (bijvoorbeeld zogenaamde straatjongeren), terwijl andere groepen jongeren (bijvoorbeeld allochtone meiden) juist heel goed via school benaderd kunnen worden. Je keuze hangt dus ook samen met de doelgroep die je wilt bereiken.

Ook zijn er professionele bureaus die je kunt inhuren voor projecten op het gebied van jongerenparticipatie en duurzame ontwikkeling.

Sociale media

Om in contact te komen met de jeugd zijn niet alleen de netwerken en organisaties rondom kinderen en jongeren van belang, ook media spelen een grote rol. Denk daarbij niet alleen aan radio, TV, kranten en tijdschriften maar vooral ook aan internet (YouTube), games en sociale media (Facebook, Hyves, MSN, Twitter). Om te communiceren met jongeren tussen de 12 en 18 jaar blijkt een 'gewone' internetpagina steeds minder een geschikt middel. Jongeren in deze leeftijdsgroep zijn actiever met socialemedia dan met het surfen op internet. Deze media bieden bovendien meer mogelijkheid tot interactie.
Jongeren zoeken naar vormen van communicatie waarin iets te beleven valt. Beeld en geluid spreken jongeren aan. Kansrijk zijn die projecten waarbij combinaties worden gemaakt van virtuele, multimediale, technische en grafische toepassingen met real-life ervaringen en mogelijkheden voor interactie.

Op Wereldbiodiversiteitsdag kwamen 16 jongeren op Kasteel Groeneveld in Baarn samen, tijdens een door EL&I georganiseerd debat over biodiversiteit. De jongeren kwamen tot de conclusie dat zij de natuur moeten beleven en ervaren om zich erbij betrokken te voelen. In een petitie, die de jongeren aan verschillende Kamerleden hebben aangeboden, gaven zij onder andere het volgende advies: "Ontmoet ons op ónze media. Een filmpje dat niet op YouTube staat bestaat niet. Die filmpjes over onderwerpen als biodiversiteit, maken wij het liefst zelf, dan spreekt het jongeren meer aan." Hoewel jongeren graag in hun 'eigen taal' aangesproken worden, geven ze aan het niet geloofwaardig te vinden als volwassenen dit doen. Het gebruiken van jongerentaal is voorbehouden aan jongeren.

Nieuwe partners, nieuwe financieringsbronnen

Door samenwerking te zoeken worden niet alleen nieuwe netwerken aangeboord maar kunnen vaak ook nieuwe financieringsbronnen binnen bereik komen. Steeds meer fondsen en subsidieprogramma's hebben een voorkeur voor het financieren van projecten die door meerdere partijen worden geïnitieerd of uitgevoerd. Zo kan het programma NME een financiële bijdrage leveren aan slimme initiatieven aangedragen door een coalitie van meerdere partijen.Ook wordt door financiers vaak cofinanciering van projecten uit andere bronnen vereist. Samenwerking met andere partijen kan deze cofinanciering mogelijk maken. Dergelijke kansen op financiering kunnen potentiële partners over de streep trekken. Soms zijn projectvoorstellen ook door 'onverwachte' partijen te financieren door ze onder een andere noemer in te brengen. Let hierbij wel op het taalgebruik van de potentiële financier, bijvoorbeeld: met een groene ontmoetingsplek wordt bijdragen aan sociale cohesie in de buurt.

Rol van gemeenten

Gemeenten zijn spin in het web bij het versterken van de relatie tussen jongeren en groen. In hun rol als beleidsmaker, beheerder van de openbare ruimte, opdrachtgever voor het welzijnswerk enzovoorts kunnen gemeenten verbindingen leggen tussen verschillende belangen. Benader gemeenten om samen integrale projecten met maatschappelijk nut op te zetten. Gemeenten zien op bestuurlijk niveau (bijv. de wethouder) snel de voordelen van dergelijke samenwerkingsverban-den en juichen ze toe. Helaas was een gedeelde ervaring uit veel van de voorbeeldprojecten dat het ambtelijk apparaat niet altijd in staat was deze voordelen te vertalen naar medewerking.Lees de folder "Samenwerken met jeugd en groen" (NovioConsult, 2010) over hoe de gemeente te betrekken.

3.2 Algemene do's (en dont's)

Uit gesprekken met projectmedewerkers en jongeren die deelnamen aan projecten in het programma Jeugd hebben we tien belangrijke do's en dont's voor het werken met jongeren afgeleid:

- Jongeren zijn expert op het gebied van jong zijn. Vraag jongeren zelf waarin zij interesse hebben en laat hen een rol spelen in het organiseren en uitvoeren van activiteiten.
- Soms kunnen iets oudere jongeren (bijvoorbeeld studenten) een belangrijke brugfunctie vervullen.
- Neem de inbreng van jongeren serieus. Informeer ze vooraf wat hun rol inhoudt en kom beloftes na.

- Ontmoedig jongeren bij activiteiten niet door ingewikkelde uitleg, jargon, moeilijke woorden of teveel uitleg in een keer.Stel jongeren concrete vragen, leg zaken in stappen uit, en geef ruimte om tussen de stappen door zelf zaken te onderzoeken/uitvinden.
- Geef jongeren de mogelijkheid om zelf vragen te stellen en ga daar op in.
- Omgang met jongeren is nooit vrijblijvend: biedt vertrouwen en oprechtheid, vraag vertrouwen en oprechtheid.
- Wees flexibel (verwacht o.a. afspraken buiten werktijden).
- Betrokkenheid van jongeren vraagt om actiegerichtheid en korte doorlooptijden.
- Houd rekening met de werking van het puberbrein. Puberhersenen zijn heel vatbaar voor (sociale!) prikkels op de korte termijn, spanning en sensatie. Gebruik beloning als een vorm van sensatie. Geef positieve feedback in de vorm van complimenten om het pleziercentrum te prikkelen.
- Plezier en goede sfeer zijn minstens zo belangrijk als resultaten behalen.

Bron: Wenken.nl

4 Thema 1: Jongeren en de groene ruimte

Jongeren associëren groen met activiteiten als sport, zien en gezien worden, chillen, romantiek en rust. Groene ruimte vervult daarbij vooral de functie van een aantrekkelijk decor vooruiteenlopende buiten-activiteiten. Hoewel de rol van groen vooral 'dienend' is, wordt het natuurlijke decor wel erg gewaardeerd. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat acht op de tien jongeren (13 – 24 jaar) bewust de vrije natuur opzoeken om te sporten. Als belangrijkste toegevoegde waarde van het buitensporten in de vrije natuur wordt door 91% van de jongeren 'frisse lucht' genoemd. Daarnaast worden ook vaak de mooie omgeving, de ruimte, de stilte en de rust gewaardeerd(TNS NIPO, 2009).

Ander onderzoek laat zien dat veel van de plekken die in en om de stad aantrekkelijk zijn voor jongeren, worden gekenmerkt door groen en natuurlijke elementen. Het zijn plekken die vrij toegankelijk en vaak laagdrempelig zijn. Jongeren kunnen er elkaar in relatieve vrijheid, zonder verplichtingen en al te veel bemoeienis van volwassenen, ontmoeten. 'Je kan er je eigen ding doen. Je hoeft geen drankjes of eten te bestellen, je kan komen wanneer je wil en net zo lang blijven als je wil'. 'De stad is hoofdpijn, groen is ontspanning. Hier hebben we een ander soort gesprekken dan bijvoorbeeld thuis.' 'Als ik in de natuur ben voel ik me wel anders dan in de stad. Wat vrijer. Ik durf er gekker te doen, en krijg bijvoorbeeld zin om op m'n hoofd te staan. Je voelt je er minder bekeken dan hier' (MOVISIE, 2011).

Bron: Ministerie van EL&I

Buitenactiviteiten in het groen dragen bij aan ontmoeting, samenwerking en samenspel, en een grotere sociale cohesie tussen groepen jongeren onderling en met andere leeftijdsgroepen. Voor jongeren onder de 18 jaar geldt dat ze volgens de Beweegnorm per dag minimaal een uur moeten bewegen.Voor jongeren vanaf 18 jaar is minimaal vijf keer per week een half uur per dag voldoende. Uit cijfers van het CBS blijkt echter dat minder dan de helft van de jeugd voldoende beweegt.

De buitenruimte voor vrije tijd is de afgelopen decennia echter sterk veranderd. Steden bevatten door het verdichtingsbeleid steeds minder groen (gebrek aan kwantiteit). Het groen dat in de stad te vinden is, is bovendien veel te weinig afgestemd op de wensen en behoeften van jongeren (gebrek aan kwaliteit). Dit geldt ook voor recreatiegebieden om de stad. Deze worden vaak maar beperkt bezocht door jongeren. Dit heeft onder andere te maken met het soort activiteiten dat daar voorhanden is. Recreatiemogelijkheden zoals fietsen en wandelen sluiten niet aan bij de interesses van de meeste jongeren. Outdooractiviteiten zoals klimbossen, crossmogelijkheden en evenementen spreken wel aan.

In het algemeen geldt dat de potenties van natuur, landschap en stedelijk groen als aantrekkelijk decor voor activiteiten van jongeren nog onvoldoende benut worden en dat daarmee kansen om jongeren in contact te brengen met de natuur onbenut blijven. Dat deze mogelijkheden er wel zijn blijkt uit de volgende voorbeelden.

4.1 Voorbeelden

Beacheventrecreatiegebied Kievietsveld

Het natuurgebied Kievitsveld met daarin een recreatieplas werd gezien als een hartstikke mooie plek met veel mogelijkheden voor jongeren. Toch bleef het gebied slecht bezocht door de jeugd uit de gemeente Epe. Om het gebied meer onder de aandacht te brengen bij de jeugd en om de jongeren meer naar buiten te krijgen, organiseerde Stichting Koppel, een welzijnsorganisatie in Epe, in 2010, in samenwerking met een jongerenwerker van YFC (YouthforChrist), voor het eerst een Beachevent. Vanwege het succes van de activiteit is het Beachevent herhaald in 2011.In 2011 is,mede dankzij sponsoring door bedrijven, het evenement met slechts vijfhonderd euro subsidie georganiseerd. Bijna alles wordt door de jongeren op de dag zelf begeleid en georganiseerd. En ook bij de voorbereiding hebben jongeren een taak. Zo is de flyer ontworpen door een jongere die graag grafisch vormgever wil worden. Veel activiteiten (zoals beachvoetbal, pannakooi en Thai boksen) zijn vooral interessant voor jongens. Daarom zijn er bewust ook een henna-workshop, nagelstylist en modeshow in het programma opgenomen voor de meiden.

Jongeren kunnen een belangrijke bezoekersgroep voor groengebieden aan de stadrand vormen. Met relatief beperkte ingrepen, waaraan ook andere partijen dan de terreinbeheerder kunnen bijdragen, kan een gebied aantrekkelijk worden voor heel verschillende groepen jongeren. Voor terreinbeheerders is wellicht ook van belang dat enthousiasme van jongeren voor een terrein aanstekelijk werkt naar andere partijen, zoals bestuurders, ondernemers, sportverenigingen etc.

Bron: Stichting wAarde

Voor een terreinbeherende organisatie, in samenwerking met een welzijnsorganisatie, is een periodiek event gericht op jongeren relatief eenvoudig te organiseren en een goede manier om jongeren 'de weg te wijzen' naar groen nabij de woonomgeving. Als jongeren een gebied eenmaal kennen en er een leuke tijd hebben gehad, zullen ze er makkelijker nog eens terug komen.

Website: www.koppelepe.nl

Ontstemmingsplan Gagelbos

Doel van dit project van Stichting wAarde was in kaart brengen wat de mogelijkheden en de onmogelijkheden zijn om een stuk groen meerwaarde te geven voor jongeren die weinig in de natuur komen en wat dat voor consequenties heeft voor de woonwijk. Kan een bos voor jongeren een aantrekkelijke ontmoetingsplaats zijn, als alternatief voor de straat? En betekent dat voor een woonwijk een vermindering van de overlast als probleemjongeren zich elders gaan ophouden?

Het Gagelbos dat grenst aan de Utrechtse wijk Overvecht en eigendom is van Staatsbosbeheer is gedurende een half jaar vrijgegeven aan jongeren voor eigen activiteiten. Gedurende dit half jaar zijn voor het Gagelbos alle regels en bestemmingsplannen die er lagen opgeschort: het 'ontstemmen'. Ook heeft de Stichting wAarde een aantal initiatieven gestimuleerd in het Gagelbos, zoals een halal barbecue en het, door jongeren, zelf bouwen van bruggetjes en banken. Daarnaast zijn enkele excursies vanuit de VMBO-school uit de buurt naar het Gagelbos georganiseerd. Dit bracht ook allochtone meisjes, die anders niet zo gauw buiten komen, naar het bos.

Het project heeft mogelijkheden in kaart gebracht om te stimuleren dat de jongeren zich verplaatsen van de straat naar het Gagelbos, waardooroverlast door (hang-)jongeren in de wijk kan worden beperkt. Het is gebleken dat jongeren zich vaak, maar niet altijd, verantwoordelijk gedragen als zij de vrijheid krijgen in een stuk bos/natuur. Naast vermindering van overlast in de wijk, zal er helaas ook sprake zijn van enige verschuiving van de overlast (of dreiging van overlast) naar het bos. Dit vereist maatwerk. Per locatie moet bezien worden hoe men hiermee om wil gaan.

Website: www.waarde.nl

De pilot in het Gagelbos heeft een vervolg gekregen in het project 'Raamwerk Straatjongeren en Stadscultuur'. Er is voor dit project vier jaar subsidie gekregen uit de regeling Draagvlak Natuur. In de gemeenten Utrecht, Zoetermeer, Nijmegen en Overbetuwe worden mogelijkheden verkend voor nadere activiteiten van jongeren in de natuur.

Voor terreinbeherende organisaties is het belangrijk om te beseffen dat stadsnatuur een belangrijke functie kan vervullen met betrekking tot de behoefte aan ruimte en bewegingsvrijheid bij veel (straat)jongeren in de leeftijdscategorie 12 tot 20 jaar. Het zelforganiserend vermogen van de groep blijkt groot en de jongeren kunnen veel verantwoordelijkheid aan, maar enige mate van begeleiding blijft vooralsnog noodzakelijk.
Er zijn veel leuke initiatieven ontplooid door de betrokken jongerenwerkers en door de jongeren zelf.

Panderplein

Het Panderplein was een anoniem plein met veel buurtoverlast op het binnenterrein van een voormalige meubelfabriek. Een duurzame binnenstadsvolkstuin, waarvan omwonenden en buurtjongeren actief gebruik maken en waar ze elkaar ontmoeten moest hierin verandering brengen. Belangrijk doel van het project is jongeren uit de buurt bewust te maken van hun omgeving en hen te betrekken bij de uitvoering van het project en bij onderhoudsdagen.Nevendoel was het vergroten van de sociale veiligheid in de woonomgeving.

Voorjaar 2010 is de herinrichting van het Panderplein gerealiseerd. Kern van de inrichting van het plein zijn 380 vierkante borders van verschillende formaten, die omwonenden zelf onderhouden.Het project is een geslaagd voorbeeld van vervlechting van een agrarische bestemming met de stedelijke omgeving. Het heeft (gebruiks)groen en een nieuwe functie toegevoegd aan deze plek in Den Haag (voedsel verbouwen). In het project zijn bovendien veel jeugdige doelgroepen bereikt. Kinderen uit de buurt onderhouden eigen tuintjes en studenten uit het complex beheren ook een eigen tuin. Wel blijkt ook hier dat het echt betrekken van jongeren een lange adem vereist.

Stedelijk groen wordt in veel gemeenten vooral als kostenpost gezien en staat daardoor op de nominatie om 'geschrapt' te worden. In het project Panderplein is juist het omgekeerde gebeurt: groen én voedsel zijn toegevoegd aan de openbare ruimte en zo iseen nieuwe invulling van de stedelijke groenvoorziening ontwikkeld die niet alleen bewoners gelukkiger maakt maar ook op veel steun van bestuurders kan rekenen.

Website: www.annechienmeier.nl/werk/project-12.html

Uit je stad gaan

Het Zuidelijk Randpark ligt tussen Rotterdam en Barendrechtin dichtbevolkt gebied. Het werd echter nauwelijks gebruikt door jongeren. De beheerder Groenservice Zuid-Holland is daarom samen met het ministerie van EL&I een pilotproject gestart om kennis te vergaren over de beste manier waarop het gebruik van parken door jongeren in de leeftijdscategorie 12 tot 20 jaar kan worden gestimuleerd.

Met de Jongerenraad IJsselmonde, de Jeugdambassadeurs IJsselmonde, leerlingen van het Wartburg College en Jongerenwerk Barendrecht zijn bijeenkomsten belegd waarin de jongeren een aantal vragen over het park zijn gesteld. De eerste drie groepen hebben in verschillende samenstellingen ook het park bezocht en aanbevelingen geformuleerd. Vervolgens is een afsluitende bijeenkomst belegd waarin afgevaardigden van de drie jongerengroepen aan bestuurders in de regio hun ervaringen en adviezen hebben geformuleerd. Opmerkelijk is dat onafhankelijk van de achtergrond de ideeën van jongeren over het park gelijk zijn. "Het was echt verrassend; een honderd procent gesluierd meisje, een Antilliaanse jongen in rappers-outfit, een stevige Turkse jongen en reformatorische jongens in geruit overhemd en meisjes met een lange rok, ze zeiden exact hetzelfde. Dat had niemand voorzien."

Studenten van Hogeschool Rotterdam verwerken de adviezen die voortgekomen zijn uit deze bijeenkomst in een plan voor het oostelijk deel van het park. Vervolgens zijn er contacten gelegd met een ondernemer die wellicht evenementen zoals paintball of survival in het gebied wil organiseren. Als beloning voor de medewerking hebben de jongeren ter afsluiting van het project een outdoorevent mogen organiseren in het park.

Trimbaan in de natuur

Landschapsbeheer Drenthe startte een pilot om natuur bekender te maken bij jongeren. Hiervoor werd samengewerkt met een VMBO-school. Een groep scholieren kwam zelf met het idee om een trimbaan aan te leggen in natuurgebied Baggelhuizerveld. Om dit idee te realiseren werden beheerplannen opgesteld voor het natuurgebied. Hoewel door de betrokken partijen enthousiast gereageerd werd op de plannen, bleek de aanleg van de trimbaan uiteindelijk niet mogelijk door complexe wet- en regelgeving. De flexibiliteit van jongeren blijkt uit de oplossing die de groep scholieren vervolgens aandroeg. Met zelfgemaakte materialen ontwikkelde ze een tijdelijke trimbaan die benut werd tijdens een sportmiddag in de natuur. Landschapsbeheer Drenthe kijkt positief terug op de pilot. Voor jongeren was dit een nieuwe ervaring en een succesvolle kennismaking met de natuur.

Bron: Ministerie van EL&I

4.2 Gouden tips voor het betrekken van jongeren bij de groene ruimte

- Groene ruimte op zich, spreekt jongeren niet altijd aan. De combinatie met sport, muziek, kunst et cetera maakt het voor jongeren aantrekkelijker om zich er mee bezig te houden.
- Geschikte jongerenactiviteiten in de groene buitenruimte sluiten aan bij de belevingswereld van de jongeren, zijn niet belerend, praktisch, gericht op actie en kennen een teamcomponent.
- Het werken met een regisseur die zowel de taal van de jongeren als die van groene organisaties, jeugdwerkers en eventuele overheidsinstanties spreekt.
- Jongeren hebben een vernieuwende kijk op gebiedsinrichting en komen soms met oplossingen waaraan professionals niet denken. Door samen met jongeren ideeën te ontwikkelen is de kans veel groter dat jongeren na de inrichting ook daadwerkelijk gebruik gaan maken van het groengebied. Wees altijd duidelijk over de mogelijkheden en onmogelijkheden van de gebiedsinrichting en de invloed van de jongeren op het proces!
- Realiseer je dat jongens en meisjes andere dingen zoeken in de groene ruimte en er ook op een andere manier bij betrokken moeten worden.

5 Thema 2: Jongeren en groene duurzame ontwikkeling

Voor veel jongeren is duurzaamheid een abstract thema, waarvan ze vinden dat zij er zelf nog weinig invloed op hebben. Jongeren hebben behoefte aan handelingsperspectief. Ze willen wel, maar weten niet hoe ze iets kunnen bijdragen. Ook zien jongeren vaak niet direct effect van het eigen duurzame gedrag, terwijl ze hier wel behoefte aan hebben. Dit blijkt uit het onderzoek 'Youngmentality en Duurzaamheid. Praktische handvatten voor het communiceren met jongeren in de NME-sector' (YoungWorks, 2010. Het onderzoek gaat over de plek die duurzaamheid inneemt in de belevingswereld van jongeren van 12 t/m 18 jaar en borduurt voort op YoungMentality, een bestaand onderzoeksmodel dat kinderen en jongeren onderverdeelt in zes verschillende groepen. Deze zes groepen verschillen onderling in waarden en drijfveren, en daaruit voortvloeiend gedrag. Tussen de groepen zijn er veel verschillen, maar jongeren binnen elk van die groepen, lijken qua belevingswereld sterk op elkaar. Ze hebben vergelijkbare interesses, opvattingen en toekomstplannen. Bij het organiseren van activiteiten kun je je dus richten op een specifieke groep.
Zie voor meer informatie: http://www.nme.nl/sites/default/files/u6/Publicaties/YoungMentality__Duurzaamheid.pdf

Bron: Ministerie van EL&I

Duurzame voedselproductie en gezonde voeding blijkt uit verschillende onderzoeken niet erg te leven onder jongeren. Voor jongeren betekent voedsel niet meer dan het stillen van een hongergevoel. Ze volgen in hun keuzen vaak wat ze van huis uit gewend zijn. Jongeren staan meestal niet stil bij de consequenties van hun voedselkeuze, behalve als er een link is met het uiterlijk, met name met dik worden(Tacken et al, 2010).Mensen – met name de jeugd - vervreemden van voedsel en van de natuur (De Witt, 2005). Dit maakt dat ze als volwassenen niet in staat zijn duurzame keuzes te maken omdat ze de gevolgen van hun keuzes niet overzien.

Bij groene duurzaamheidsthema's die niet spelen onder de jongeren, is het ook niet mogelijk om direct in te spelen op hun behoeften, die hebben ze immers (nog) niet. Dat een thema niet leeft, kan echter allerlei oorzaken hebben (bijvoorbeeld onbekendheid of een communicatiebenadering die niet werkt) en wil niet zeggen dat er niets mogelijk is. Jongeren zijn van nature ook nieuwsgierig en staan open voor veel zaken wanneer dit op de juiste manier wordt aangepakt. Directe participatie van jongeren biedt vaak mogelijkheden om hen – ook voor groene duurzaamheids-thema's - te interesseren en deze nieuw leven in te blazen. Vooral wanneer jongeren met jongeren communiceren over dat thema.

Om rechtstreeks te zien, horen en lezen wat jongeren vinden van gezond eten, kun je een kijkje nemen op de website iBanana.nl. Hier worden jongeren op een prikkelende manier uitgedaagd om na te denken over eten en deel te nemen aan een dialoog over eten die ze zelf interessant vinden. Stichting iBanana is opgericht voor en door jongeren en heeft als doel om jongeren tussen de 12 en 18 jaar te laten nadenken over eten. Belangrijkste ontmoetingsplek is de interactieve website www.ibanana.nl. "Natuurlijk weten we dat een Big Mac veel minder gezond is dan een bordje kiemen, maar sparen we de lekkerste hamburger ooit daarom uit onze mond? Nee, juist niet zelfs, want ongezond kan soms best lekker zijn..... Wij weten dat gezonder eten beter is, maar het ook doen is een tweede, daarom zijn wij er, iBanana.

5.1 Voorbeelden

Foodscape

Foodscape is een educatief programma van de Stichting Urbaniahoeve op vier locaties in de Schilderswijk in Den Haag om stadslandbouw en de actieve betrokkenheid van (jongeren)groepen te stimuleren.Het programma is gericht op basisschoolleerlingen en jongeren van 13-17 jaar, met een lage sociaaleconomische status. Op vier locaties die geschikt zijn voor stadslandbouw zijn fruitbomen, struiken, bloemen, kruiden en andere eetbare planten geplant. Het team van Foodscape Schilderwijk is twee keer per week op alle vier de locaties aanwezig om met de bewoners de tuinen te onderhouden en uitleg te geven.Buurtjongeren worden bij voedselproductie in de wijk betrokken en er wordt samengewerkt met een middelbare school (biologielessen in de tuinen) en met een basisschool.

Veel groene plekken in de stad vervullen geen duidelijke functie en worden maar in beperkte mate actief gebruikt. Foodscape laat zien aan stedelijk groenbeheerders dat er op andere, verfrissende manieren gewerkt kan worden met groen en met voedselproductie in de stad. En dat hiermee het enthousiasme bij buurtbewoners, jongeren en onderwijsinstellingen voor groen vergroot wordt.

Bron: Stichting Urbaniahoeve

Foodscape Schilderswijk en de middelbare school hebben besloten de samenwerking voort te zetten en te formaliseren, zodat nu een afgeronde cursus permacultuur binnen het schoolprogramma wordt gegeven voor de schakelklas.

Website: www.urbaniahoeve.nl en http://stroom.typepad.com/foodprint/foodscape-schilderswijk/

Check de plek

Diversion bedacht het project Check De Plek om jongeren te leren nadenken over de eigen directe omgeving. Geen smeltende poolkappen door klimaatverandering, maar: wat zijn verbeterpunten voor de eigen buurt? De jongeren leren met een open blik naar de eigen buurt en de functies daarin te kijken. Bejaardentehuizen, scholen, speelplaatsen, afval, energie, luchtkwaliteit, het zijn allemaal thema's die de revue passeren.In het project zijn de jongeren begeleid door iets oudere peer educators van 18 tot en met 25 jaar. Door ervaring en kennis door peer educators over te laten brengen, voelde het betrouwbaarder, wekte de boodschap sneller interesse en werden activiteiten sneller opgepakt.

Tijdens de Check De Plek Actiedag werd het best ontwikkelde verbeteringsplan gekozen en ook uitgevoerd.

Voor NME-organisaties die zich willen verbreden naar communicatie over duurzame ontwikkeling kan Check de Plek een inspiratiebron vormen. Het project maakt het abstracte thema duurzaamheid concreet voor jongeren door het dicht bij huis te brengen.

Website: www.diversion.nl/project/check-je-plek/

Food from the Hood

Food from the Hood is een project waarin stadsjongeren tussen 12 en 18 jaar een crossmediale campagne voor duurzame voeding ontwikkelen. Door een bezoek aan een regionale producent van duurzame voedselproductenervaren jongeren dat bij hen in de buurt duurzaam geproduceerd voedsel verkrijgbaar is, dat duurzaam eten stoer en lekker is en binnen hun bereik ligt. Het bedrijfsbezoek en een inhoudelijke les worden gekoppeld aan het creatieve proces van de ontwikkeling van een reclame-animatieclip voor duurzaam voedsel door de jongeren.

De gemaakte clips worden ingezet tijdens een campagne die duurzame voedselconsumptie een positief imago meegeeft en mensen aanspoort om lokaal en duurzaam in te kopen. Naast een website en een in het oog springende stickeractie voor Foodfrom theHood-proof producten, wordt voor de vertoning van de clips aansluiting gezocht bij verschillende bestaande jongeren- en duurzaamheidsevenementen en festivals. Ook worden de clips wijd verspreid op het internet door een campagneclip en een quiz-gadget die jongeren op hun eigen Hyves- en Facebook-pagina's kunnen plaatsen.

Bekijk de campagne op www.foodfromthehood.nl/

Zeropop – duurzame festivals

In een pilotproject van de Stichting Ecopop en het Programma Jeugd van het ministerie van EL&I is onderzocht of een festival een geschikt kanaal is om de duurzaamheidsboodschap over te brengen aan jongeren en is een duurzaam festivalconcept ontwikkeld (streekproducten, bekers van afbreekbaar materiaal, statiegeldregeling, energiezuinige LED-verlichting, vervoer met elektrische bussen en inpassing binnen de Flora- en faunawet). De communicatieboodschap was 'Zeropop, responsiblefun'. Scholen en jongerenwerk zijn benaderd en ook via de radio, lokale en landelijke dagbladen is reclame gemaakt voor de festivals.

Bron: Ministerie van EL&I

Zeropop is in 2010 driemaal georganiseerd (zowel in de stad als op een landgoed) en trok 800 festivalgangers die kennis hebben gemaakt met een duurzaam festival. Het bleek mogelijk de ecologische voetafdruk van een festival te verminderen door samen te werken met partijen binnen en buiten de keten. In de evenementenbranche is een brede coalitie gevormd die verder wil met dit thema. Deze samenwerking kan de basis zijn voor groene groei van evenementen en festivals. Via dit aansprekende kanaal zullen jongeren en andere burgers enthousiast worden gemaakt voor een duurzamer levenshouding.

Festivals kunnen succesvol benut worden om een breed publiek van jongeren te bereiken met een duurzaamheidsboodschap. Festivals spreken jongeren aan en de evenementenbranche is geïnteresseerd in het thema duurzaam festival. Hiervan kunnen NME-organisaties, gemeenten, terreinbeheerders, e.d. in samenwerking met andere partijen gebruik maken.

Website: www.zeropop.nl

5.2 Gouden tips voor het betrekken van jongeren bij duurzaamheid

- Benut social media om met jongeren te communiceren over duurzaamheid en brede bekendheid te geven aan projecten op dit gebied.
- Jongeren willen wel een rol spelen in duurzaamheid, maar twijfelen vaak aan het effect dat hun handelen heeft. Laat jongeren activiteiten ondernemen waarvan direct resultaat te zien is: een reclameclip maken, een tuin aanleggen, een nieuwe afvalbak ontwerpen, etcetera.
- Laat concreet zien wat duurzaamheid betekent in het dagelijks leven vanjongeren: breng het onderwerp dichtbij.
- Zoek aansluiting bij partijen die dagelijks met jongeren werken, zoals jeugdwerkers. Zij zijn vaak op zoek naar interessante activiteiten voorhun doelgroep en weten de juiste toon te treffen.
- Projecten die gaan over de groene kant van duurzaamheid vooral zijn geschikt en interessant voor schoolklassen wanneer ze ook samenwerking bevorderen. Dit aspect kan bewust uitgelicht worden, door met jongeren over samenwerking te spreken, elkaars kwaliteiten te benoemen, etcetera.

6 Thema 3: Kiezen voor een groene carrière door jongeren

Als maatschappij vinden we groene onderwijsthema's als omgevingsonderwijs, duurzame voeding en duurzame ontwikkeling erg belangrijk. Deze thema's worden door veel jongeren echter als nogal saai en oninteressant ervaren. Dit wordt gereflecteerd in het teruglopende aantal inschrijvingen voor groene opleidingen. De komende jaren is een daling van het aantal leerlingen en studenten in de groene opleidingen in het mbo, hbo en wo te verwachten. Met name op mbo-niveau is een forse daling te voorzien. Uit prognoses van Aequor blijkt dat binnen nu en vijf jaar grote tekorten ontstaan aan mbo-opgeleid personeel in groene sectoren zoals Agrofood en Tuinbouw en uitgangsmaterialen. Opvallend genoeg neemt het aantal leerlingen in de groene opleidingen op vmbo-niveau (vbo groen en lwoo groen) wel toe.

Ook zijn er al enige jaren zorgen over een mogelijke daling van het aantal vrijwilligers in Nederland (ook in het groen). Of er daadwerkelijk sprake is van een substantieel neerwaartse trend is op basis van feiten echter moeilijk te zeggen. Vrijwilligersorganisaties (zowel groen als niet-groen) geven wel aan dat het vinden van jongere vrijwilligers moeilijk is en dat het lastig is om jonge vrijwilligers vast te houden (SCP, 2005).

Bron: Ministerie van EL&I

Voor de toekomst van de groene sectoren in Nederland is het van belang dat voldoende jongeren kiezen voor een groene carrière: als vrijwilliger, als werknemer of als ondernemer.
Het interesseren van jongeren voor een actieve rol in de groene sector kan effectiever door jongeren vaker in contact te brengen met groene thema's en door in de gekozen benadering en methoden beter aan te sluiten op de leefwereld van jongeren. Ook in dit geval kan het inschakelen van jongeren (jongerenparticipatie) helpen om meer effectieve benaderingen te ontwikkelen.

6.1 Voorbeelden

Groene Maatschappelijke stage: Betrokken bij Buiten

Alle leerlingen in het voortgezet onderwijs volgen verplicht een maatschappelijke stage van 30 uur. Een aantal groene organisaties heeftde krachten gebundeld en biedtnu gezamenlijk, onder de noemer 'Betrokken bij Buiten',maatschappelijke stageplaatsen aan. Hierdoor kunnen scholen en natuurorganisaties

een groene invulling geven aan de maatschappelijke stages. Het is een mooie gelegenheid voor leerlingen om het maatschappelijk belang van bos, natuur, landschap en het cultureel erfgoed te ontdekken. Betrokken bij Buiten vraagt inzet van zowel school als stagebieder en bouwt daarmee aan een duurzame samenwerkingsrelatie.

De groene organisaties zijn onder andere het Bosschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschapsbeheer Nederland, De Landschappen en IVN. Vanaf 2011 worden er minimaal 3600 stageplaatsen gerealiseerd.Leerlingen gaan actief aan de slag, buiten in natuur en landschap of rond cultuurhistorisch erfgoed en krijgen concrete opdrachten die nuttig zijn voor de stagebieder.Voorbeelden zijn de boswachters helpen om een natuurgebied te beheren, wandelpaden aanleggen of een excursie uitzetten. Een groene stage levert dan ook veel op. Leerlingen ervaren hoe leuk werken in en met de natuur is. Scholen komen in contact met natuurorganisaties in de buurt en stagebieders zijn blij met de frisse blik van jongeren.

Maatschappelijke stages zijn een goede manier voor groene organisaties en jongeren om wederzijds met elkaar kennis te maken. Doordat de maatschappelijke stage een jaarlijks terugkerend onderdeel is, kunnen activiteiten met jongeren periodiek herhaald worden.

Website: www.maatschappelijkestage.nl

Vrijwilligerswerk is voor winners

Bij Landschapsbeheer Nederland constateerde men dat jongeren maar in beperkte mate betrokken zijn bij de organisatie. Het aanbod aan jongeren was niet in beeld en de jongeren die wel actief zijn in de organisatie waren eigenlijk ook onzichtbaar. Met het project 'Vrijwilligerswerk is voor winners: Jongeren pakken het landschap' wordt hierin verandering gebracht. Samen met de provinciale stichtingen heeft LBN plannen gemaakt om meer dan 500 jongeren te laten kennismaken met natuur en landschap en het vrijwilligerswerk daarbinnen. Er zijn binnen tien provincies activiteiten voor en met jongeren ontwikkeld. De activiteiten waren zeer divers. In Friesland gaan jongeren in het kader van hun maatschappelijke stage in groepjes van vier (zogenaamde greenteams) aan de slag in een nabijgelegen natuurgebied. Eerst voeren ze een klein (internet)onderzoek naar het gebied uit. Vervolgens hebben ze een interview met een vrijwilliger met wie ze nadenken over een geschikte klus die zij kunnen uitvoeren in het gebied. Dit varieert van bomen omzagen tot het opschonen van een eendenkooi en het aanleggen van broeihopen voor ringslangen. Na afloop maken de leerlingen een presentatie van alles wat ze geleerd en gezien hebben. Door Landschapsbeheer Overijssel zijn een aantal werkdagen georganiseerd voor groepen scholieren. Tijdens het zagen van bomen maakten de jongeren filmpjes van elkaar die vervolgens op YouTube gezet konden worden om mee te dingen naar de prijs voor het beste filmpje. "Juist die combinatie van inhoud, werk en fun, maakte de werkdagen tot een succes voor jongeren".

Om voldoende input te hebben om de pilots te ontwikkelen, heeft LBN aan Stichting Alexander gevraagd onderzoek te doen naar de perspectieven en wensen van jongeren op het gebied van Landschap en Landschapsbeheer. De resultaten van dit onderzoek zijn te vinden op www.st-alexander.nl.

Bron: Ministerie van EL&I

Op landelijk niveau is samengewerkt met MOVISIE en stichting Alexander. Op provinciaal en lokaal niveau met: SBB, Natuurmonumenten, Kunstenaars & Co, Nederlands Debat Instituut, Vervoersmaatschappijen, scholen, VWS en de Postcode Loterij. Meer informatie over de voorbeelden is te vinden op: http://www.movisie.nl/121505/def/home/jongerenparticipatie/organisaties_vertellen/verzamelmap_verhalen_organisaties

Landschapsbeheer Noord Holland en festivalorganisator ID&T werken samen rondom 'Welcometo the Future', een festival met veel aandacht voor duurzaamheid. ID&T organiseert dit festival al vijf jaar in natuurgebied Het Twiske bij Amsterdam. In 2010 ontstond het idee om iets terug te doen voor het natuurgebied. ID&T nodigt een groep vrijwilligers uit om de handen uit de mouwen te steken in de natuur. Onder professionele begeleiding van Landschap Noord-Holland gaan ze samen aan de slag met: bomen planten, onkruid wieden, de zorgboerderij opknappen en zwerfvuil opruimen. Als dank krijgen de vrijwilligers een kaartje voor het Welcome to the Future festival. De vrijwilligersdagen zijn een groot succes, er zijn veel meer aanmeldingen dan plaatsen. ID&T is zo enthousiast over het resultaat dat zij heeft besloten ook aan Mysteryland, haar oudste en bekendste festival, een werkdag in de natuur te koppelen. Zie voor meer informatie: http://www.landschapsbeheer.nl/nieuws/nieuwsberichten/artikel/festivalorganisator-id-t-doet-iets-terug-voor-het-landschap/199

NTR10: Serious game

NTR10 is een 'serious game' waarin jongeren in de leeftijd van 14 tot 16 jaar worden betrokken bij natuur- en milieuvraagstukken. De ontwikkeling van het spel heeft plaatsgevonden door spelontwikkelaar AnyProductions in samenwerking met de Stichting Serious Games,Staatsbosbeheer en de Onderwijsgroep Noord-Nederland. Samen met boswachters van Staatsbosbeheer zijn zes cases ontwikkeld voor NTR10: over de otter, de veenbesparelmoervlinder (uitgestorven), de adder (bedreigd), Noordse woelmuis, de paling en de draaihals (zeldzaam). Twee jongeren betrokken bij de Stichting Serious Games hebben meegedacht bij de opzet en de ontwikkeling van het spel.In het spel wordt een deel vaneen teamleerlingen met pda's door legertrucks blind gedropt in een nationaal park en een ander deel van het team zit in een commandocentrum om de expeditie te sturen.

Het spel is in maart 2011 tussen vijf scholen (competitie-element!)gespeeld met leerlingen uit de 3e klas van alle leerniveaus, van VMBO tot gymnasium. De leerlingen waren erg enthousiast. Zij geven in een enquête aan dat zij meer hebben geleerd over natuur- en milieuvraagstukken dan tijdens de biologieles op school. Het sterke element van het spel noemen de leerlingen dat zij het 'in het echt meemaken'. Sommige leerlingen geven aan dat zij 'wat willen doen voor de natuur'. Dit gold voor leerlingen van alle niveaus. Wel was er verschil tussen de taken die leerlingen interessant vonden, zo vonden de VMBO'ers de uitvoerende taken in het veld het leukst, terwijl VWO'ers graag op het commandocentrum aan het werk zijn om zaken uit te zoeken.

Seriousgaming heeft zich bewezen als nieuwe, effectieve leermethode voor het voortgezet onderwijs die ook interessant kan zijn voor NME-organisaties, het groene onderwijs, terreinbeheerders en andere werkgevers in de groene sector om jongeren kennis te laten opdoen over natuur en milieu en hen te activeren voor een groene carrière. De ontwikkeling van serious games rond groene thema's staat echter nog in de kinderschoenen en er is intensieve samenwerking en gezamenlijke financiering nodig om de kansen van seriousgaming te kunnen benutten.

Website: www.ntr10.nl

Ooievaars zonder grenzen

Het project Ooievaars zonder grenzen had tot doel om actieve clubsvan Marokkaanse jongerentot stand te brengen, die op wijkniveau jongerenparticipatie in de natuur bevorderen. Via jongerencentrum The Matrixxvanstichting Kantara in Amsterdam Nieuw-West en het Calandcollege is in de loop van 2011 een groep van 25 jongeren tussen veertien en negentien jaar ontstaan die actief is op het gebied van natuur- en vogelbescherming. Via het Calandcollege hebben zich ook vier meisjes aangemeld voor het project. Begeleiders van The Matrixx en Kantara hebben met de jongeren concrete activiteiten ondernomen om ze de natuur te laten ontdekken (excursies, uitstapjes naar Artis, Vogelpark Avifauna, roofvogelshow), ervan te leren en klussen te doen in de natuur (in combinatie met picknick/barbecue). De jongeren hebben een groene plek geadopteerd die ze gebruiken om bij mooi weer af te spreken. Deze plek ligt vlakbij een ooievaarsnest in een nabijgelegen natuurgebied. De ooievaar is een goede ambassadeursoort, omdat deze trekt tussen Nederland en Marokko. De jongeren zijn getraind om videofilms te maken over natuuronderwerpen als ooievaars. Verschillende filmpjes zijn op YouTube gezet (bijvoorbeeld http://www.youtube.com/

watch?v=ubgsaFngQ3c). Ook heeft de groep een radioprogramma en een rap gemaakt over ooievaars (via internet uitgezonden). In juni 2011 heeft de groep zichzelf als 'Vrienden van de Ooievaar' gepresenteerd aan andere jeugd in de buurt.De jongeren hebben in de buurt status verworven, onder meer dankzij de apparatuur waarmee ze werken. De status heeft een aanzuigende werking; ook jongere tieners voelen zich aangetrokken tot dit natuur- en milieuproject.

Via IbenSinaa– een school in Marrakech - zijn in januari 2011 tien leerlingen een vergelijkbare groep 'Vrienden van de Ooievaar' gestart. Zij hebben opruimacties gehouden in het groen in de omgeving van ooievaarsnesten en hebben daar filmpjes van gemaakt. Ook deze zijn op internet geplaatst.

Voor groene organisaties is het belangrijk om te weten dat natuurbeheer te Hollands is om aantrekkelijk te zijn voor Nederlandse (allochtone) stadsjongeren. "Jongeren vinden het al gauw armoedig en smerig. Als je hen wilt trekken, maak er dan een feestje van. Met muziek en een verhaal. Verbindt de natuur met hun cultuur. Leg een verband met het thuisland van hun opa en oma. Vertel dat het roodborstje een trekvogel is die ook wel eens in Marokko aan de kost komt. En haal lekker eten in huis." *De interesse van allochtone stadsjeugd ligt per definitie dus níet bij natuur, maar meer bij muziek, chillen en internet. Daarop heeft Kantara met succes ingespeeld.*

Website: www.kantara.nl

6.2 Gouden tips om jongeren te laten kennismaken met leren en werken in het groen

- Zorg voor een goede mix van inhoud (leren), actief zijn (doen) en fun (plezier maken). Interesse voor groen en duurzaamheid begint met beleving en het opdoen van positieve ervaringen.
- Aansluiting bij de belevingswereld is erg belangrijk en dat lukt het beste als jongeren iets organiseren voor jongeren. Probeer dus jongeren te betrekken bij het ontwikkelen en uitvoeren van activiteiten.
- Kies nieuwe instrumenten om jongeren te betrekken, die dicht liggen bij wat zij uit zichzelf al leuk vinden -nieuwe communicatiemiddelen (radio en filmpjes op internet), muziek, video's, hippe apparatuur, uitjes, shows en serious games.
- Jongeren zijn in hun vrije tijd toegankelijker dan op school. In hun vrije tijd zijn jongeren bereid om aan een groen of duurzaam project mee te doen, mits het aansluit bij hun interesses en belevingswereld. Daarom is jeugdwelzijnswerk vaak een bruikbaarder kanaal dan school. De meeste jongerencentra focussen op sport en muziek binnen hun activiteiten. Groen is een nieuw thema. Daarmee kunnen jongerencentra zich als innovatief profileren.
- Geef als je wel met scholen werkt de docent een duidelijke taak, laat docenten actief meedoen en bijvoorbeeld veiligheid en transport organiseren.
- Investeer in een harde kern jongeren. Deze jongeren zijn de beste ambassadeurs voor je organisatie. Blijf investeren tot het niveau bereikt is, waarop ze ook activiteiten in en voor de natuur willen uitvoeren. De investeringen in de harde kern hebben een aanzuigende werking op andere jongeren.

7 Praktische informatie en bronnen

Relevante (digitale) netwerken en/of (digitale) databases

Rijksportaal (www. ??.nl) >>Ministerie van EL&I, programma Jeugd
Groen en de Stad (www.groenendestad.nl)
StichtingEducatiefPlatteland (www.educatiefplatteland.nl)
Child friendly Cities (www.childfriendlycities.nl)
Natuur- en Milieu Educatie (NME) (www.nme.nl)
Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO) (www.lerenvoorduurzameontwikkeling.nl)
Groene kennis voor Burgers/ Groene Kennis Corporatie (GKC) (www.gkc.nl)
Kennisnet (www.kennisnet.nl)
Springzaad (www.springzaad.nl)
Youth Food Movement (www.youthfoodmovement.nl)
Smakelijk Duurzaam (www.smakelijkduurzaam.nl)

Bronnen

- Groene kansen voor de jeugd, stand van zaken onderzoek jeugd, natuur, gezondheid. A van den Berg, Alterra, 2009.
- IPM KidWise: Inzicht in de jeugd als doelgroep van de natuur. IPM P 17188, 2008.
- Leren van Jeugd! Voorbeeldprojecten over werken met jeugd. Ministerie van EL&I, programma Jeugd, 2011.
- Natuur door andere ogen bekeken, de natuurbeleving van allochtonen en jongeren. AE Buijs, MHG Custers en F Langers. WOt studies nr. 5, 2007.
- Oases in het beton. Aandachtspunten voor een jeugdvriendelijke openbare ruimte. L Karsten, Koninklijke van Gorcum, 2002.
- Over fair trade en groene hangplekken, lage SES-jongeren bereiken en betrekken bij duurzaam voedsel en groen. YoungWorks, 2011.
- Pilot jongerenraadpleging, rapportage Landschap. H Hövels en J Schuurman, Youngworks, 2010.
- Pilot jongerenraadpleging, rapportage Natuur. H Hövels en J Lieftinck, Youngworks, 2009.
- De prestatiegeneratie, van carierrekids tot keuzestress. J Lieftinck,Youngworks, 2011.
- Samenwerken aan jeugd & groen, handreiking voor gemeenten, NovioConsult, 2010.
- Speelnatuur en Veiligheid, richtlijnen en aanbevelingen voor terreinbeheerders. De Baaij Advies, 2008.
- De straatwaarde van duurzaamheid. T van Slobbe, Stichting wAarde, 2011.
- Young Mentality en duurzaamheid. Motivaction en YoungWorks, 2011

Colofon

Deze publicatie is samengesteld op basis van leerervaringen die zijn verzameld rond experimenten en projecten, merendeels uitgevoerd door programma Jeugd van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie, in nauwe samenwerking met verschillende maatschappelijke en private partijen en andere overheidslagen.

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Programma Jeugd
Contactpersoon?
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Februari 2012

Basisteksten
Boris van Oirschot m.m.v. Marianne van den Boogaart en Graham Dusseldorp

Redactie '
Bureau ZET: Susan Martens, Henk ten Holt en Harm Blanken

Grafische vormgeving
Bruikman Reclame, www.bruikmanreclame.nl

Fotografie
Bronvermelding bij de foto's. Bron cover foto: St. Waarde